

Vuntsidega mees ja tädiseltsimehed

Bobe ja Põlluaas olid paari päeva eest koos kojanaisega maja pööningut korda pannud ja hulga tarbetut kraami kokku pakkinud ning värava juurde prügiautole minema toimetamiseks viinud. Pealekaebamise jutt oli jälle esile tulnud. Mintsi oli seal ühe aampalgi alt leidnud katkise klaasiga mehepildi ja arvas, et klaasi võiks ehk ära parandada. Pilt nägi üsna tore välja: uhkete vuntsidega mees naeratas kaugusse vaadates, endal silmad vidukil, ja seljas oli tal kuldsete pagunitega sõjaväelase kuub, kaks viisnurgaga auraha rinnal. Nii Bobe kui Põlluaas pressisid oma suured kehad katkise pildi ja Mintsi vahele ning hakkasid siis omavahel tasakesi päris imelikku juttu ajama, nagu oleks see tundmatu vuntsidega mees nende mõlema vana tuttav. Põlluaas luges sõrmedel aastaid kokku ja pomises siis midagi sellist, et näed sa jah, vana peremees ise, ja ütles Bobele, et vana Jossi minekust on nüüd juba üle nelja aasta mööda läinud. Nad keerasid pildi ühel meelel ettevaatlikult koos katkise klaasiga mitmesse ajalehepaberisse ja sidusid nõõriga kinni, et pildil olevat meest näha ei oleks, ning peitsid siis pakikese pappkasti ajalehtede ja vanade täissoditud kooliraamatute vahele. „Et tühjast tüli ei tõuseks,“ nagu nad mõlemad seletasid. „Kes neid asju siin enne prügiautole tõstmist ikka enam hakkab lahti harutama.“

Mintsi sai aru, et kõikides suure korteri tubades kardeti eriti pealekaebamist kuhugi ohtlikku kohta ja kontrollide tulekut. Ja

nüüd oligi keegi vist tubli härra Põlluaasa peale kaevanud. Vähe-
malt Bobe arvas nii ja enamasti arvas ta sellised asjad õigesti ära.
Bobe ja Põlluaas olid pealekaebamisest mitmel korral omavahel
rääkinud ja Mintsu oli aru saanud, et pealekaebamine on üks täht-
satis rahvuslik asi. Põlluaas oli midagi niisugust eesti rahva kohta
öelnud, aga Bobe oli siis kinnitanud, et pealekaebamine on ikka
muude rahvaste seas ka tänapäeval väga moes. Lõpuks olid nad
lausa silmanähtava heameelega ühisele otsusele jõudnud, et peale-
kaebamine on internatsionaalne asi. Pealekaebamine on siis nagu
maipühad, mõtles Mintsu. Maipühade kohta oli raadios öeldud,
et see on internatsionaalne töörahva püha.

Raadio mängis Grassmannide juures hommikusest varavalgest
peale kuni magamaminekuni välja ja enamasti tuli seal kas päeva-
uudiseid, kuuldemäng või ilusat muusikat. Ainult õhtupoole keeras
Zeide ettevaatlikult nuppe ja suure vilina ning kahina vahelt tuli
siis tõrts rõõmsat muusikat ja keegi ütles, et siin Ameerika Hää, Washington. Siis tehti pikalt läbi valju ragina millestki juttu ja
Bobe marssis koridoris toa ukse ees edasi-tagasi, kuni kõik see
segane vilin ja kõnekatted ära lõppesid. Ja need lõppesid alati
ühtemoodi: Bobe oli nagu natuke pahane Zeide peale, aga tahtis
ka kuulda, mida need kähisejad seal raadios olid rääkinud. Ja
Zeide rääkis siis midagi pikalt ja poolihääli, just nagu vabanda-
des. Miski oli selle kähiseva ja viliseva raadiosaatega nagu valesti,
aga Mintsule keegi midagi ei seletanud. Võis aru saada, et kardeti
just sedasama pealekaebamist. Ja nüüd oligi vähemalt üks peale-
kaebamine lõpuks teoks saanud ning Mintsu ootas põnevusega,
mis hirmsad asjad nüüd ehk juhtuma hakkavad. Midagi oli tule-
mas, sest Põlluaas toimetas oma toas närviliselt sahtleid sättides
ja tõi kaks pooleldi valmis õmmeldud ning voodilinasse keeratud
ülrikonda koos puust jalal seisva mannekeeniga Grassmannide
suurde tuppa varjule.

Veel samal pealelõunal tulid Põlluaasale külla kaks värskete
elektrilokkidega naisterahvast, kes muudkui küsisid mingeid

arusaamatuid asju nii valjul häälel, et kõik oli ka Grassmannide tupp kuulda. Nende hääled kõlasid seina taga esialgu kiledalt ja hirmutavalt, kuid muutusid lõpuks valjuks sosinaks, mida oli vaevalt kuulda. Naiste välimus rõhutas nende tähtsust ja hirmu tekitavat suurt võimu, mida nad siin Pargi tänava majas esindasid. Nende tumepruunid peenikeste triipudega raskest villasest riidest pintsakud olid hirmus kandiliste õlgadega ja kiskusid taljest mõlemal ühtemoodi. Mõlemal oli randmel mustast lakknahast rihmaga väike käekell ja kellarihma vahele oli pitsitatud valge heegeldatud servadega taskurätik. Neil olid mustad sirged seeelikud ja pintsakute all heledad kurguni kinni nõõbitud pluusid ning väikesed metallmärgid revääril ja punutud sangaga pruunid käekotid. Neil olid kõik riided täiesti uued ja juuksed ilusate lainetena juukselõksudega kõrva taha kinnitatud, nagu Bobel ainult suuremate pühade ajal. Need olid elektrilokid. Mintsi oli näinud, kuidas neid juuksuri juures Bobele pähe tehti. Nad nägid nii uhked ja triigitud välja, nagu pildid Tallinnast kaasa toodud kolmes raamatus „Moealbum”, ainult et albumites olid kõigil ilusate kleitidega naistel peenikesed taljed ja lahke naeratus näol. Mintsi oli need kolm albumit peaaegu olematuks lehitsenud ja nende järgi joonistanud lugematul arvul pabernukke ja kleite, sest need ilusad joonistatud naised seal albumis meeldisid talle väga. Aga ilusasti riides ametinaised ei meeldinud Mintsile sugugi. Oli kohe selge, et nendega ei maksa nalja teha, nagu Bobe vahel mõne inimese kohta ütles. Bobe oli ka seletanud, et selliseid ametinaiasi tuli alati kutsuda seltsimeesteks, kuigi nad on naised. Kui Mintsi arusaamatult vahtima jäi ja ütles, et need kaks seal Põlluaasa toas on ju ikka tädid, seletas Bobe veel nagu poole suuga juurde, et noh, nad on siis ehk tädiseltsimehed. Kõik on nüüdsel ajal seltsimehed, tädid ja onud, muidu ei saagi tänapäeval ametisse, ole nii kõrgelt haritud kui tahes. Ja kui sul ametikohta ei ole, siis ei ole raha ka. Siis jäta või poodi ja turule minemata ja reedesest paremast õhtusöögist ei tule ka midagi välja.

Sellest võis muidugi aru saada. Aga lõunasöögi järel, kui Bobe suures ühises köögis alumiiniumkausis oma pere taldrikuid pesi, tuli sinna ka härra Põlluaas, kes tegi juba ukse peal hirmsa kannatajanaõ pähe, nagu oleks tal kõhuvalu, ja näitas Bobele oma lühikeste kätega sujuvalt veheldes imelikke märke. Ta laiutas käsi ja asetaski ühe käe esmalt südamele ja surus siis kõrisõlmele, nagu oleks tal hirmus õhupuudus. Aga Bobe näis temast kohemaid sõnadetagi hästi aru saavat ja naeratas kavalalt ning tegi samuti kätega sujuva liigutuse rinna kohalt kahele poole, otsekui oleks öelnud: „Aga mis me siis teha saame, mitte midagi!” Põlluaas lasi suure pruuni emailkannu kraani all vett täis ja pani oma priimusele keema. Mõne aja pärast joodi Põlluaasa toas Leningradist toodud teed kõige ilusamatest õhukestest portselantassidest (sõjaeelne Saksa kondiportselan, oli ta alati tasse imetlenud Mintsile seletanud) ja söödi jumal teab kust välja ilmunud väikesi üle suure korteri lõhnavaid kaneelisaiu. Üks selline oli nagu imevael hommikul ka Mintsipõialpoistega taldrikule ilmunud, mille peale Bobe vaid muheledes õlgu kehitas ja käsi laiutas ega mõistnud küsimise peale midagi täpsemat öelda.

Pärast teejoomist Põlluaasa toas lahkusid ohtlikud naised märksa lahkemate nägudega, valvsalt mõlemale poole vaadates, nagu setu-Manja kass Seeru. Seeru oli keldrikorteri seturahva uhke suur isaskass, kes pidas alatasa valvekordi oma pere suure tammeplankudest söögilaua lähedal. Kojanaine Manja, tema viis last ja vana juba varahommikul kammivabrikusse kiirustav Jaakup said laua ääres hommiku- ja õhtusöögil kokku, ent vahepeal kulus terve pikk päev, kui laual oli segamini mitmest söögikorrast jäänud pesemata nõusid ja lastest lauale jäänud toidupalukesi. Vahel leidis Seeru, kes muidugi sai lastelt päeva jooksul üht-teist head ja paremat, sealt mõne eriti maitsva suupoolise, tegi siis oma suure kogu kohta uskumatult kiire hääletu hüppe lauale ja kadus kahele poole vahtides vakstuga kaetud söögilaua alla hämarasse näpatud pala kiirelt alla kugistama, endal lai nagu rahulolust ja varastamise mõnust säramas.

Põlluaas saatis oma külalised pärast teejoomist ruudulistes toasussides tippides väikeste kummarduste ja aupakliku hingeldamise saatel välisukse ni. Siis läks ta veel värviliste ruutudega klaasust nende ees lahti paisates lausa trepikotta välja ja pistis ühele naisterahvale just klaasuste vahel ülikiire sukelduva liigutusega ja samas nagu pisut rüseledes midagi hirmlaiade õlgadega tumepruuni pintsaku taskusse. Ja see ei saanudki pahaseks, vaid lausus magusa häälega, nagu oleks tal suus korruga mitu karamellkommi: „Aga mis te nüüd ometi ennast sedaviisi tülitate, seltsimees Põlluaas, seda ei oleks nüüd kohe kindlasti vaja!” Ja härra Põlluaas vastas samasuguse karamellise häälega: „Aga kuidas siis, seltsimees Malm, kuidas siis ... Meie, tööinimesed, aitame ju üksteist igal juhul, aeg on niisugune, teate küll ... Aga läheb muidugi iga päevaga paremaks ... Jah, ühised jõupingutused ja ...” Tädiseltsimees kõhatas ja kõkutas imelikult naerda. Siis pani kõhukas onkel hästi vaikselt klaasukse kinni ja lausa liugles oma toa poole, käes ruuduline kokkuvolditud taskurätt, millega ta laupa tupsutas, ja naeratus tumepunasel näol. Varsti hakkas tema toast kostma vaikset vilistamist. Pjotr Tšaikovski „Lillede valss” balletist „Pähklipureja”, tundis Mintsu kohe ilusa viisi ära. Just eelmisel õhtul oli seda jälle raadios mängitud.

Kui juuksed ometi kord jälle pähe kasvaksid! unistas Mintsu vilistamist kuulates Bobe kolme poolega suure peegli ees tippides ja varvastel keerutades, aga peeglist õieti pilku heitmata – nii hirmus oli oma kestendavat juusteta pealage vaadata. Siis ta läheks ehk koos Bobega teatrisse balletti vaatama, nagu kõrvalkorteris Sigrid. Sigrid oli käinud oma vanaemaga Tallinnas teatris ja rääkinud, et imekenade kleitidega tantsijannad hõljusid vahel peaaegu õhus ja pärast toodi neile lavale lillekimpe. Ja vaheajal (Sigridi vanaema ütles vaheaja kohta peenelt „antrakt”) jõid kõik puhvetis kohvi ja sõid moorapea kooke ning lastele osteti pirnilimonaadi, nagu Pargi tänava saunas. Ainult et teatris joodi limonaadi väikeste sõõmudega aeglaselt klaasist, mitte otse pudelist, ja pudelit ei tohtinud

puhvetist kaasa võtta, kuigi sinna võis jääda veel natuke limonaadi alles. Mintsi rääkis siis Sigridile, et temagi oli käinud Tallinnas balletti vaatamas, aga tädi Juuli ei olnud teda puhvetisse viinud, sest nemad käisid teatris kontrollitendustel. Ta rääkis, et nende naaber tädi Inge on baleriin ja viib nad ise rõdule istuma. Sigridi vanaema oli siis öelnud, et Mintsi on väga elava fantaasiaga laps.

Mintsi kuulis, kuidas härra Põlluaas köögis kraani all oma kausis teetasse ja koogitaldrikuid pesi ja küsis siis kööki teevett keetma tulnud Zeidelt, et kas ehk homme hommikul ilmutame need teie pere aias tehtud fotod ära.

Siis tuligi lõpuks uus hommik ning pärast hammaste ja näo pesemist kollases Hiina lillepiltidega emailkausis, riidesse panemist ja hommikusööki lubas Bobe Mintsil Põlluaasaga kaasa tülinaks minna, nagu ta ütles. Härra Põlluaas pani kitsa tumeroheliseks värvitud ukse seestpoolt riiviga kinni ning asus innukalt nohisedes õiendama kõigi oma väikeste vannide, filmirullide ja fotopaberitega. Paar korda oli juhtunud, et mõni uudishimulik ühiskorteri elanik oli ukse ootamatult avanud ja film või fotopaber sai siis rikutud. Need ei kannatanud vähimatki valgust peale väikese punase lambikese. Põlluaas pomises siis midagi endamisi ja selatas pärast, et nüüd ei saa enam tagasi minna sellesse aega, kui keegi oma fotoaparaadiga need untsu läinud pildid tegi. Ta rääkis alatasa, et fotoasjandus on nagu võluvägi, mis pildistamise hetke kinni püüab. Inimesed jäävad vanaks ja vahel isegi surevad ära, aga fotod näitavad ikka seda üht kauget hetke, eriti veel siis, kui film on olnud hea ja fotosid on ilusasti küpsisekarbis hoitud. Oli see ilus suvine päikesepaiste või talvepäev või mõni perekonnapidu, kõik need sündmused olid väikeses mustas karbis filmi peal alles ja ootasid pildidel taas nähtavaks saamist. Kui valem ajal tekkinud valgus piltide tegemist segas, kadus kõik nagu kurva lõpuga muinasjutus. Vaid väike punane lambike võis põleda emailitud vannide kohal, kuhu Põlluaas pärast mitmeid muid vaigse ohkimise saatel tehtud toiminguid pani lõpuks likku valged läikiva küljega

paberid. Kõigega kokku läks üsna palju aega ja ootamine tundus vahel hirmus pikaldane, aga kannatlikkus tasus ennast alati ära. Fotode tegemine oli hoopis teistsugune töö kui mistahes muu, mida Mintsi oli näinud. Kunagi ta õpib piltide tegemise ära kasvõi siinsamas kõõgi kõrval väikeses ruumis. Põlluaas oli lubanud, et läheb veel mõni aasta, ja siis teeb Mintsi pilte juba ilma kellegi abita. See on oskus, millega võib isegi raha teenida. Põlluaas ise käis vahel tuttavate perekondade leeripidudel, pulmades ja juubelisünnipäevadel või matustel pildistamas, kolme jalaga vana statiiv vutlarisse pakituna kaenla all. Enamasti aga toodi talle juba täis pildistatud filmid, millest siinsamas väikese tasu eest fotod tehti. Soovi korral oli isegi võimalik, et piltidele lõigati hiljem Põlluaasa suurel laual ilusad säbrulised valged servad. Tal olid Leningradist toodud riistad ja üht-teist sai ta laenata ka töö juurest, nagu vanad teadsid, aga sellest ei tohtinud ühises kõõgis rääkida. Vahel harva kutsus Põlluaas Mintsi endaga väikesesse pimedasse ruumi filme ilmutama. See oli eriline usalduse märk, mida Mintsi väga kõrgelt hindas. Mitte kedagi maja lastest ei oleks kunagi sellesse ruumi kutsutud. Ja nüüd ta lõpuks oligi jälle siin, väikeses pimedas ruumis koos Põlluaasaga. Mintsi ohkas õnnelikult ja mõtles naabrite Sigridi ning setu poiste peale. Neid ei kutsuks Põlluaas ilmaski piltide tegemist vaatama. Nad ei oskaks ilusasti vaikselt seista ja hakkaksid nihelema ning lobiseksid tühjast-tähjast ja viimaks isegi tahaksid ehk enneaegu uksest välja pääseda. Nad ei osanud kannatada, aga tema, Mintsi, oskas seista pimedas ruumikese nurgas täiesti vaikselt ja peaaegu nähtamatult ükskõik kui mitu tundi järjest.

Härra Põlluaas, nagu kõik naabrid kõhukat ja Mintsi arvates hirmus vana prillidega onklit nimetasid, võttis juba hommikul tädi fotoaparaadi pimikusse kaasa. Aga enne seda tegi ta midagi lausa uskumatult mõistlikku nii vana inimese kohta. Ta oli igaks juhuks kööki ilmunud Mintsilt küsinud, kas ta tahaks ehk näha, kuidas filmirullist pildid välja tulevad. Põlluaasal oli sel hommikul eriti hea tuju ja naeratus püsis ta näol muutumatult varahommikust saadik.

Kõik oli suurepärane ja just nii huvitav, kui Mintsi oli oodanud, aga aega läks ikka päris palju ja pissihäda muutus lõpuks täiesti väljakannatamatuks. Mintsil püsis meeles, et pimikus tuli seista täiesti vaikselt ja peaaegu nähtamatuna. Ruum oli tilluke ja härra Põlluaasa traksidega kõht lausa hiiglaslik. Õhku jäi samuti väheks, aga ust ei tohtinud lahti teha mitte mingil tingimusel, see oleks kallid fotopaberid otsekohe ära rikkunud ja Põlluaas ei oleks tal enam ealeski lubanud piltide paberile ilmumise võluhetke pealt vaadata. See oli suur ja erandlik lahkus härra Põlluaasa poolt. Mintsi sai sellest täielikult aru ja nautis oma õigust pimikus vaikselt seista ning pealt vaadata. Siis kinnitati ilusad selged pildid lõpuks ometi puhaste puust pesulõksudega traadile kuivama. Kannatlikkus, piinav häda ja isegi paratamatult pruuni puuvillast sukka pidi reitevahest kanna poole liikuv kuum nire tasusid end ära. Ja lõpuks, vualaa, nagu ütles ühtelugu mamma töökaaslane doktor Žorž Nõmme polikliinikust, kui tal miski asi oli eriti hästi välja kukkunud: seal nad olidki väikestel mustvalgetel fotodel. Bobe ja Zeide ja tädi Haia ning tema ise, Mintsi, ruudulises väikseks jäänud mantlis ja laia servaga valgest pikeeriidest õmmeldud mütsiga. Tädi ja Zeide olid kordamööda pildistanud siinsamas Pargi tänava aia terrassidel. Fotod olid küll mustvalged, kuid hea tahtmise juures polnud raske näha vihma järel ilusaks tumeroheliseks muutunud rohtu ja lillade, siniste, valgete ning roosade õitega väikesi metsikuid lilli kõrgetel murumätastel. Ja järsku märkas Mintsi midagi, mis pani ta sealsamas õnnelikult naerma ning pissihäda ja kogu piinarikast paigalseismist unustama: tal olid jälle juuksed! Kõigil fotodel polnudki tal mütsi peas nagu viimasel aastal tavaliselt oli olnud. Lühikesed loksid juuksed kasvasid jälle Mintsi peas nagu enne suurt õnnetust. Põlluaas tegi ukse lahti ja Mintsi tormas nende tuppä nii suure jooksuga, et põrkas vastu uksepiita ja tundis, kuidas keset otsaesist kerkib valus suur muhk. Ehmunud Bobe tõttas kohemaid suure hõbelusikaga muhku siluma ja küsis ettevaatlikult, mis juhtus. Kas Mintsi oli härra Põlluaasa viimati pahandanud?

„Juuksed!” hõiskas ta siis õnnelikult. „Vaadake ometi pilte, mul on jälle juuksed!” „Noh, ma näen seda ka ilma fotosid vaatamata,” porises suurest ehmatuses ja pissiloigust pahandatud Bobe, ent ta sai Mintsist aru ega kurjustanudki eriti aluspükse ja sukki maha koorides ning kiirustades sahtlist uusi otsides. Juuksed olid ka Bobe tõsiselt murelikuks teinud. „See õnnetus on nüüd möödas ja tuleb unustada,” seletas ta kärmete liigutustega põrandat kuivatades. „Vähemalt ei kasva sa üles päris ilma juusteta, see on nüüd selge, olgu muude asjadega kuidas iganes.”

Millegipärast ei tulnud Mintsil sel õhtul mitte kuidagi und. Bobe ja Zeide olid juba ammu magama jäänud ja hingasid peaaegu et ühes taktis. Nende suurest voodist kostis ühtlaste sügavate hingetõmmete vahele sekka ka kummalisi norsatusi ja nuukseid, ent üks oli kindel, nad magasid. Mintsi libistas end sohvalt põrandale ja lükkas kahe raske padjaga söögilauatooli sohva eest eemale. Nii-suguse kindlustuse oli Bobe välja mõelnud. Ta teadis, kui rahutult Mintsi magab, ja kartis alati, et oma õistel rännakutel võib laps ehk kukkuda või end suure söögilaua serva vastu ära lüüa. Nüüdki kostis suurest voodist Bobe küsiv häälightsus, kuid vastust saamata magas ta niisama raskelt edasi. Tänavalatern valgustas aknast kogu tuba oma kollase hämara valgusega ja veel heledam hõbedane valgus tuli kusagilt laternast kõrgemalt. Taevas laiutas lausa hiiglasuur valkjaskollane täiskuu, mis tundus olevat väga lähedal. Mintsi vaatas natuke aega kummalist ärevaks tegevat kuuvalgust ja hiilis siis ukse juurde. Ta praotas selle just parasjagu nii palju lahti, et ta väike öösärgis kogu sealt läbi mahuks. Uksega tuli olla ettevaatlik, see kippus kriuksuma. Pikas koridoris ei põlenud ükski lamp ja kõõgis polnud kedagi. Isegi teatritüdrukud olid magama jäänud ja oma tuled kustutanud. Või ehk polnud nad veel koju jõudnudki. Kummaline hõbedane valgus paistis ka suure köögi aknast läbi lahti jäetud ukse koridori ja Mintsile tundus, et kogu suur maja on täiesti hääletu. Oli keeruline ära arvata, mis kell parajasti võis olla. Aga Põlluaasa toa uks oli pisut praakil ja

sealt paistis rohelise klaasvarjuga laualambi värvilist kuma. Mintsu tundis juba uksele lähenedes päris tugevat suitsulõhna ja natuke kassipissi haisu. Põlluaasa kassist oli vahel ühises köögis poolihääli räägitud, aga keegi polnud seda kassi ise nägema juhtunud, kuigi üks oli alatihti koridori poole irtakil. Mintsu paotas tasahilju ust, arvates, et küllap istub Põlluaas mõnd kiiret tellimustööd kokku õmmeldes oma raskel söögilaual, ent tuttava kogu asemel istus laual lausa hiiglasuur kass. See oli vesihall kahuse kasukaga loom, raske karvane saba vastu lauda põntsumas. Ja laual suitses tumepunasest klaasist tuhatoois alles põlema läidetud pabeross. Belomorkanal, tundis Mintsu ära ning koputas siis arglikult. Vahel oli ta härra Põlluaasaga siin pidanud mõne unetu hilisõise vestluse ja siis oli Põlluaas lõpuks ohtes oma laualt maha roninud, õmblustüki puu peale sättinud ja Mintsu tagasi Grassmannide tuppa saatnud. Nüüd aga ei olnud teda mitte kusagil näha ja laual istus see hiigelkass, kellest teised majulised olid midagi ääri-veeri rääkinud. Kass pidi siis tõesti elama selles tagumises väikeses toas, mille ust Põlluaas alati kinni hoidis. See uks oli vist isegi päeval lukku keeratud ja keegi ei teadnud, mida Põlluaas selles kinnises salapärases toas hoiab. Kassi reetis vaid nõrk vahel koridori ja kööki imbuva kassilõhna ja inimesed vangutasid mõistvalt pead, et noh, üksiku vanapoisi asi, las inimene peab siis omale seltsiks toas mõnd loomakest.

Kass oli just selline, nagu Mintsu oli alati endale ihaldanud, et selline võiks kunagi tulevikus olla tema kass. Pärast kassihagust tuli lootused oma kassile muidugi unustada. Sellest sai isegi Mintsu aru. Pisut enam kui aasta eest kingituseks toodud väike kassipoeg oli toonud pahandust ja vaeva enam kui aasta jagu, ent Mintsu tõmbas miski ikka veel meeletult kõigi õues või tuttavate pool kohatud kasside poole. Laual istuja vesihall karv tundus tihe ja ülipehme. Kassi suured kollased silmad vaatasid Mintsu poole ja saba liikus tasakesi. Aga kass oli Mintsu arvates siiski liiga suur. Noh, suur või mitte, kass on kass, ja Mintsu astus ettevaatlikult

tuppa, et kassiga senikaua mängida, kuni härra Põlluaas tagasi tuleb. Ta võttis laua pealt niidirullide kastist ühe jämedama villase lõnga kera ja veeretas seda põrandal kassi silme all lauast eemale ukse poole. Iga kass pidi sellisest kutsest aru saama, ja Mintsi juba tundis kasside hingeelu. Kass hüppas alla Mintsi juurde tugeva põntsatusena ja virutas lõngakerale ülemäära tugeva hoobi. Mintsi tahtis suurt karvast looma natukesekski sülle võtta, aga kass läks hoopis laua alla ja tegi taguotsaga varitsemisliigutusi. Ta väntas oma paksude karvaste kintsudega paar korda edasi-tagasi, nagu kassid teevad enne saagi kallale sööstmist, ja tegi siis hüppe otse Mintsi suunas. Noh, see oli mäng. Mintsi hüppas kiiresti lauajala juurde ja pistis sealt kassi poole välja põrandal olnud väikese harja. Kass läks õnge ja ründas nüüd harja. Mintsi kilkas vaimustunult, jooksis teisele poole lauda ja heitis kõhuli, et pista harjake teise lauajala tagant välja, ent ootamatult ei hakanudki suur kass enam harjaga mängima, vaid hüppas Mintsile turjale, ise valjult nurru-des ja Mintsit esikäppadega sõtkudes. „No kuule, sa oled ikka hirmus raske!” hüüdis Mintsi kassile poolpahaselt ja märkas siis, kui hiigelsuured on kassi esikäppade küüned. Suured ja kollased, nagu oleks ka kass suitsumees, nagu härra Põlluaas. Ja kassist tuligi tugevat suitsulõhna. Ehk oli see hoopis kass, kes seal laua peal suitsetas, jõudis Mintsi veel mõelda, kui kass ootamatult talle hambad kuklasse löi. Mintsi mõtles kiiresti, mida nüüd ette võtta. Ta teadis, et kassidele meeldib mängida mahamurdmist, ja keldrirahva Seeruga oligi ta seda mängu vahel õues mänginud. Seerul oli pärast mahamurdmise mängu alati eriti lahke ja hea tuju ning ta lubas end tükk aega süles hoida ja maja taga aias ringi kanda. Aga see siin oli midagi muud. Suur kass tundus kogu aeg suuremaks muutuvat ja Mintsi ise muutus nagu iga hetkega väiksemaks. Mintsil oli järsku hirm ja ta hüüdis härra Põlluaasa, aga paakil tagatoa uksest tuli vaid külma tõmbetuult.

Koridoripoolsele uksele ilmus siiski lõpuks kellegi suur pikas valges öösärgis kogu. See oli Bobe, kes seal seisis, roosakad proua

Amandalt ostetud välismaa lokirullid valgetes juustes. Ta hüüdis läbitungival sisinal midagi, mis kõlas nagu kõšš! ja viibus kassi poole suurt roosilist Hiina froteerätikut, ning korruga oli kass Mintsi turjalt kadunud. Mintsi nägi veel kassi jämedaid karvaseid kintse ja saba ukse vahelt tagumisse tuppa volksamas. Siis uks sulgus ning toas polnud kedagi peale tema enda ja Bobe, kes oli nüüd taas väike ümar vana naine. Bobe tuli tuppa ja kustutas kiire liigutusega tuhatoois hõõguva paberossi või õigemini selle, mis paberossist veel järele oli jäänud. „Vaata kurivaimu,” pomises ta poolihääli. „Paneb veel terve maja põlema oma trikkidega!” Siis klõpsutas ta rohelise klaasvarjuga laualambi kustu ja tõmbas Mintsi Põlluaasa toast koridori. Mintsi oli ikka veel ehmatanud ja tundis, kuidas jalad kergelt värisesid. Aga Bobe oskas igas olukorras teha just seda, mis oli kõige õigem. Ta võttis kapist võitoosi ja määris paari kiire liigutusega Mintsi ärapigistatud kaela, siis aga tegi peaaegu et samal ajal kärmesti lahti ühe laual seisvatest termos- test ja kallas kummalegi tassi ilusasti punaseks tõmmanud õhtust vaarikavarreteed. Erandkorras lubas ta Mintsil võtta suhkrutoosist lausa neli säravalget suhkrutükki ja ei käskinudki neid tee sisse segada, vaid lubas Mintsil suhkrut suus ragistada, mis oli ometi hammastele eriti kahjulik.

Mintsile jõudis kohale, et kogu selle teejoomise ajal ei olnudki kumbki neist ühtegi lampi põlema pannud, sest kuuvalgus oli toa nii valgeks teinud. Nüüd tõmbas Bobe midagi pomisedes rohelise- kirjude külgekardinad akende ette ja tuba muutus öiselt hämaraks. Mintsi ronis järsku hirmus uniseks jäänuna sohvale oma teki alla ja Bobe lükkas raske söögilauatooli kindluse mõttes sohvale ette, nagu igal õhtul. Toa uks keerati seestpoolt lukku ning Bobe ise heitis oma voodisse, hommikumantel öösärgi peale võetud, nagu võiks sel ööl veel mõni kiire tõusmine ja asjaajamine ees olla. Mintsi jäi kummaliselt ruttu magama ja võitles unes teinekordki suure kassiga edasi, aga hirmu nendes unedes enam ei olnud. Mintsi nägi unenäo lõpupoole, kuidas suur hall kass härra Põlluaasa

laual kõhutades aeglaselt paberossi tõmbab. Kollaste küüntega käpp hoidis suitsu suu juures ja kassi ninasõõrmetest paiskusid pahvakutena välja tihedad suitsujoad nagu aur veduri korstnast, kui nad rongiga Tartu ja Tallinna vahel sõitsid. Sombuse ilmaga võis valgeid aurupahvakuid näha koguni vaguni aknast mööda purjetamas.

Kui Mintsi ärkas, oli hommik juba hiline ja Bobe kattis ilusasti lauda. Zeide oli võtnud akna all toolis sisse oma tavalise vaatejakoja ja oodati härra Põlluaasa. Mintsi vaatas korraks Bobe suurde peeglisse toanurgas, aga kaelal polnud mingeid pigistamise jälgi ja valus ei olnud ka. Ehk oli ta suurt kassi ainult unes näinud?

Keskhommikul palus Bobe Põlluaasa nende tuppja kohvilauda. Tuba oli juba kraamitud ja kõik voodid ilusasti üles tehtud. Mintsi oli vanade koheval süngil turnides pühkinud tolmu isegi mustalt läikivalt pildiraamilt suure voodi kohal päitsis, vanad olid pildil mõlemad väga ilusad ja noored. See pilt oli tehtud Tartus Bobe ja Zeide pulmapäeva järel aastal 1925. Aastarv oli tindipliitsiga pildi taha papile kirjutatud ja natuke laiuli läinud. Bobe oli seal tumedate pikkade juustega, mis ulatusid üle kõrvade kukla taha kinnitatud suurde patsikeerdu, ilus väike käsi hoidis pikka kullast kaelaketti, ja tema kõrval seisis Zeide, lainelised lahuga juuksed peas, seljas laiade revääridega ülikond ja lips püstiste kraenurkadega särgi ees. Üle vesti jooksis uurikett. Palumise peale rääkis Bobe alati meelsasti, kui ilusad nad vanasti olid ja kuidas nad tutvusid tema sugulaste pulmas. Veel varem vanasti oli Zeide käinud ilmasõjas ja sattunud pärast hirmsaid nädalaid kusagil kaugel Karpaatide mäestikis sügavas lumes külmetades Ungarisse sõjavangi. Zeide oli kord Mintsile maakaardi pealt näidanud, kus on Karpaatide mäestik. Kahjuks oli see vaid onu Zemmahi vana kooliaegne venekeelne kaart ja liiga väike selleks, et üles leida täpne koht, kus Zeide oli paksus lumes külmetanud. Aga ka sellel kaardil oli väga pikk teekond Eestist sinna mäestikuni. Ka Eesti oli sel kaardil täiesti olemas: imetilluke laiguke Soome lahe ääres

ja ilma Zeideta ei oleks Mintsu sellelt kaardilt Eestit ilmaski üles leidnud. Seal oli veel kaks peaaegu nähtamatut täpikest, Saaremaa ja Hiiumaa, mille järgi Zeide soovitas alati Eestit kaartidel otsida. Saaremaal oli Zeide isegi mitmel suvel käinud. Ta unustas Saaremaast rääkides oma ammuse vangis olemise sootuks ning hakkas kaarti lauapeal siludes hoopis Kuressaare ilusast kuursaalist ja suvistest kaubalaatadest rääkima. Mintsule tundus, et isegi vangis olla oli vanal ajal parem kui nüüd. Vangi panemisest räägiti ju alati kui millestki häbistavast ja hirmsast. Tädi Haia tavalisel naisel pandi mees vangi ja sellest võis rääkida vaid toas kinnise ukse taga väga vaikse häälega.

Aga Zeide lood Ungaris veedetud ajast olid kuidagi helged ja Mintsule tundus isegi, et Zeide igatses neid kaugelid vangis olnud noorusaastaid pisut tagasi. Selle vangipõlve jutud keerlesid heade Ungari veinide ümber ja veel räägiti ühest kindraliprouast, kellele noor Zeide oli hirmsasti meeldinud, viulimängust ja ilusatest lauludest. Vahel Zeide isegi laulis mõne laulu, mis kuulusid kuidagi selle Ungaris olnud aja juurde, ja ütles siis alati, et see on Kalman. Kui Mintsu küsis, et kes see Kalman veel oli ja miks siis Zeide ei jäänud sinna soojale Ungarimaale, kus kõikjal kasvasid viinamarjad ja roosid, rääkis Zeide alati oma väga haritud isast, kes oli Tartus olnud juudi kooli õpetaja. Tema oligi õpetanud tollastele väikestele juudi poistele heebrea keelt, milles olid kirjutatud kõik Zeide vanaaegsed raamatud, pühadepalveid ja seda, kuidas elada õiget juudi elu. Sõja ajal olid vanaks jäänud õpetaja ja tema naine Tartus ühel talvel hirmsasti külmetanud ja nälga tundnud ning lõpuks oli Zeide isa kopsupõletikku surnud.

Veel enne Ungaris sõjavangis olemist oli Zeide olnud kusagil koledas kohas, mida ta nimetas koolera barakiks. Sellest kohast ei tahtnud ta mitte mingi hinna eest rääkida, aga Bobe oli ühel korral Mintsule suures köögis nõusid pestes rääkinud ka sellest. Koolera barakis olid suremas kõik noored ilusad mehed, kes olid pidanud kaevikutes hirmsas haisus sinnasamasse lastud pissi ja

kaka sees põlvini poris külmetama. Kaevikutes ei olnud mingit kempsu, isegi kuivkempsu mitte. Ja need noored mehed jäid seal haigeks ning viidi sellesse koolera barakki, kus kõigil olid kõhud lahti, ja sinna nad enamasti suridki. Bobe oli veel rääkinud, et ka Zeide oli juba surnud ja viidud koos teiste surnud meestega selle baraki taha lumehange, kus tema peal ja ümber oli palju külmunud inimkehi. Aga külm oli Zeide surnust üles äratanud ja noor halastajaõde Anna, kes nägi teda kuuvalgel alasti lumes roomamas, aitas Zeidel pääseda haiglasse, kus ta imekombel tasapisi kosus ja siis seniteadmata teid pidi ilusasse Ungarisse jõudis. Selle Anna kohta ei olnud Zeide samuti midagi öelnud, vaid rääkis muudkui edasi oma vanemate lugu, kes sõja ajal Tartus pidid nälgima ja külmetama. Zeide ema, keda isegi tädi Haia polnud oma lapsepõlves kunagi näinud, oli jäänud pärast oma mehe surma Tartusse päris üksi ja noor Zeide oli tulnud Eestisse tagasi, et ema enda juurde võtta.

Kalmani kohta ei saanudki midagi teada. Zeide ütles hoopis, et ükski juut ei jäta oma vanainimesi saatuse hooleks. Niimoodi oli ta siin Pargi tänava toas alatasa nagu natuke liiga valjul ja pidulikul häälel kinnitanud. Aga miks siis need teised juudid ei olnud Zeide isa, oma vana õpetajat, sugugi aidanud sel ajal, kui Zeide sõjavangis oli, ei osanud keegi täpselt selgitada. See oli jälle üks koht, kus mõlemad vanad rääkisid Mintsile nagu ühest suust, et perekond aitab inimest alati, ja juudi perekond veel eriti. Juudi perekonnast pole miski kindlam ega inimesele parem. Küllap siis oli perekond Zeide ema ja isa ümbert mingil salapärasel põhjusel kaduma läinud.

Zeide vanem õde oli elanud oma perega Vilniuses ja noorem, lemmikõde oma viie lapsega Poola pealinnas Varssavis. Mints oli näinud paari vana pruunikat fotot ja teadis, et Varssavi on Poolas ja et just natuke aega enne teist suurt sõda oli sellelt nooremalt õelt tulnud Zeidele üks kiri. Varssavi getost. Bobe ütles neid kahte sõna erilise õudust väljendava häälega, kui ta sellest kirjast vahel jälle kellegagi sugulastest rääkis, pisarad mööda põski alla

voolamas. Ja siis ta ütles jälle paar lauset, mida Mintsi oli ühel või teisel puhul korduvalt pidanud kuulma. Need kaks lauset võisid tähendada väga erinevaid asju ja neid öeldi üsna mitmel puhul. „Aga mis meie teha saime? Mitte midagi!”

Varsti pärast selle hirmsa kirja saabumist Rakveresse olid Bobe, Zeide ja mamma koos õdede ja vennaga kõik koos astunud raudteejaamas Vene rongile ja sõitnud kuhugi Marimaale, kus nad järjekorras peaaegu neli aastat nälgisid, aga õnnelikult ellu jäid. Sellest oli ka siin toas palju kordi räägitud ja ka nälgimine Marimaal võis tähendada erinevaid asju. Lapsed või õieti juba selleks ajaks peaaegu täiskasvanud mamma ja tädid ning onu Zemmah said seal Marimaal kopsuhaiguse ja kuidagi nagu koos selle hirmsa kopsuhaigusega tuli ka see Pargi tänava ilus suur tuba, kuhu nad kõik kuuekesi elama pääsesid ja tüdrukud pealegi veel ülikooli õppima läksid. Bobe ja Zeide maja Rakveres oli pommiga pihta saanud ja seda ei olnudki enam, aga Tartus oli keegi, kes aitas Grassmannide perel selle suure valge kahhelahjuga toa leida. Mintsi sai aru, et Zeide õed ja nende lapsed pidid sõitma viimase suure sõja ajal mingitesse laagritesse ja ei tulnudki sealt enam tagasi ega saabunud neilt ka enam ühtegi kirja.

Aga ohtlik kopsuhaigus Grassmannide peres oli jälle miskit teist pidi hea ja abiks. Isegi Marimaal oldud rasked sõja-aastad tulid siin Tartus tagantjärele kasuks ning aitasid mamma ja tädi ülikooli. Ja siis veel keegi onu, kes oli isegi neil Pargi tänaval külas käinud ja kelle nimi oli Juunikommunist. Selle kõhnavõitu ja väga vaikse mehe ema oli olnud Grassmannide koduabiline sõjaeelses väga ilusas elus Rakveres, aga see onu ise oli kogu selle ilusa aja vangis istunud. Mis siis sellest emast lõpuks sai, ei olnud keegi Mintsile täpsemalt rääkinud, aga vaiklele onule oli Bobe saatnud ilusatel aastatel vanglasse toidupakke ja aidanud sellel salapärasel emal ilma onuta toime tulla, sest vanainimesi aitab juudi perekond alati. Pealegi oli mamma kord rääkinud, et see ema, kelle nimi oli Maria või äkki hoopis Marta, oli just mammat väga armastanud,

rohkem kui tema õdesid ja venda, ja kui riigikord muutus – see oli jälle üks arusaamatu, aga põnev asi –, oli Maria-Marta kinkinud mammale kuulsa vene kirjaniku Maksim Gorki raamatu „Ema”. Ta oli toonud sel päeval oma nõud köögist söögituppa suurele lauale ning lõunastanud seitsaadik kuni Vene rongile minekuni koos kõigi Grassmannidega söögitoas. Pärast oli ta veel kõiki kättpidi õnnitlenud uue ja parema riigi saabumise puhul. Õhukeste kulunud ja plekiliste kaantega raamat oli mammal veel senini alles ja Mintsi oli seda isegi püüdnud lugeda, aga ei olnud sellest „läbi närinud”, nagu tädi Juuli niisuguse asja kohta ütles, kui mõni raamat või jutuaajamine Mintstile liiga igav ja keeruline tundus. Aga nii Juuli kui Bobe olid üsna ühtemoodi lubanud, et kui Mintsi suuremaks kasvab ja koolis hakkab käima, saab ta iseenesest paljudest asjadest paremini aru kui praegu.

Mintsi teadis, et nad mõlemad pidasid teda mitte just kõige terasemaks lapseks, kes oli imekombel kohe pärast käima õppimist lugema hakanud ja istus nüüd kasvõi päevad läbi midagi muud mõistlikku tegemata mõne raamatuga laua ääres või diivaninurgas. Nii Bobe kui Juuli arvasid, et ülemäärane raamatute lugemine ei tule tütarlapsele kasuks ning rikub viimaks veel silmad ära. Aga ka raamatuid lugedes oli raske taibata, millal oli olnud see esimene ja millal teine suur sõda ja mis täpselt kummagi sõja ajal juhtus. Mõlemad olid vanasti ja kaua aega tagasi. Ainult mamma ja tädid ning vanad Grassmannid mäletasid kõike õigesti, aga vahel läksid ka nemad mõne ammu juhtunud asja üle ägedalt vaidlema. Kui vaidlused suures toas ülemäära valjuks läksid ja tädid teineteise või Zemmahi peale lausa pahaseks said ning üksteisele vanu tülisid hakkasid meenutama, ütles tädi Haia peigmees Harald alati tõise näoga: „Vaikust, seltsimehed! Aabramitütred võtavad nüüd kordamööda sõna.” Mintsi sai aru küll, et Harald teeb nalja, aga mamma ja tädid said siis hoopis Haraldit peale pahaseks ja seletasid kõik kooris üksmeelselt, et pole tema asi end perekonnaasjadesse segada. Hirmus kära ja tüli sai otsa alles siis, kui Bobe tuli ise tülitsejaid lahutama

ja laulis teiste sõnelemise vahele naljakate sõnadega laulu: „Jätke jonnid, jätke vihhad, sööge saiad, sööge lihhad! Hõissa ja hõissassa! Hõissaaa ja trillallaaaa!” Ta oligi teinud kärmesti mõned võileivad ja moosiga saiaviilud, teevesi seisis termestes laua peal nagunii terve päeva valvel. Kui inimesed koos laua ääres einet võtavad, siis kaovad tülimõtted peast, oli Bobe kindel.

Kui Mintsu väga palus, ei joodudki teed tavalistest tassidest, vaid Bobe otsis kapist välja mitmekandilised teeklaasid ja natuke tuhmunud välimusega hõbedased sangaga teeklaasihoidjad. Ühel neist seisis uhke ratsamees oma hobusega hirmus suure kivi otsas ja hobune oli veel tagumistele jalgadele üles tõusnud, aga teisel klaasihoidjal oli mingi vanaaegne nõelterava tornitipuga maja kivist jõekaldal. Ühel klaasihoidjal oli pildi alla kirjutatud St. Peterburg ja teisel vene tähtedega Leningrad, aga Zeide ütles, et need on üks ja seesama linn. Need oli toonud kingituseks Bobe õde tädi Zozefreide ehk Zoja, nagu teda kõik peale Bobe nimetasid. Ta elas oma poja perekonnaga Leningradis ja ei mäletanud enam hästi eesti keelt. Tädi Zojaga oli juhtunud sõja ajal hirmsaid õnnetusi, tema tütar oli surnud seal Leningradis nälga ja mees jäänud sõjas kadunuks. Tädi poeg doktor Zorkin oli küll sõjast tagasi tulnud, ent temal olid jäänud sõjaväljale terve parem jalg ja kõik närvid. Sel ainsal korral, mil tädi koos ühe jalaga doktoriga Grassmannidel külas käis, palus Bobe Mintsit olla eriti mõistlik ja vaikne laps ning jumala pärast mitte mingeid küsimusi küsida. Aga kui vanatädi ja ilma närvideta jäänud doktor lõpuks külas olid ja teelauas istusid, ei juhtunudki midagi erilist. Leningradi tädi muudkui paitas Mintsil pead ja rääkis midagi vene keeles, endal pisarad mööda põski voolamas. Doktor toppis oma piipu rohelistest plekkkarbist tubakat ja ei rääkinud üldse midagi. Piipu ta ka põlema ei pannud, vaid muudkui närvis mõtliku näoga piibuvart, naeratas ja punastas ning muudkui vahtis Tallinnast sugulasi vaatama saabunud ilusat mammat. Juba järgmisel päeval saadeti nad Riia rongile ja nad sõitsid Lätimaale mereäärseesse sanatooriumi.

„Vanasti” oli üldse üks kummaline aeg, kus juhtus igasuguseid asju, mida Bobe ja Zeide oma õpetuste kinnituseks armastasid meenutada. See tähendas vahel aega, mil Bobe ja Zeide olid pärast esimest suurt ilmasõda abiellunud, aga vahel tähendas see aega, kui ilus Ester läks kuningale mehele ja juutide vaenlasele Haamanile kallas tema enda tütar aknast kakapoti sisu pähe, nagu Zeide armastas rääkida. Aga vahel tähendas see jälle aega, kui mamma, onu Zemmah ja tädid olid olnud koolilapsed ning mängisid Rakvere tammikus, ja vahel hoopis mingit muud aega. Igatahes oli vanasti alati väga huvitav ja kui hästi läks, rääkis Zeide või Bobe mõne vanasti kohta pika ja huvitava loo. Aga kui Mintsi vahel oma küsimistega Bobe nõutuks tegi, ütles väljapahandatud Bobe enamasti, et üks loll jõuab rohkem küsida, kui sada tarka vastata, ja küsis, kas Mintsil siis tõesti midagi targemat teha ei ole kui vanainimest kiusata.

Sel pühapäeva hommikul oli Bobe teinud terve kuhja väikesi pannkooke ja pannud lauale uue tikitud meespealilledega lina ning helesinise sangadega klaaskausikese mustsõstramoosiga. Oli tehtud päris kohvi, mis lõhnas pidupäevaselt, nagu oleks laupäeva järel tulnud jälle laupäev. Aga Mintsile valati vaid tilgake ja siis tuli terve tassitais kuumaks aetud piima. Põlluaas oli härrasmees, nagu Bobe alati ütles. See tähendas vist seda, et Põlluaas ei tõstnud kunagi kellegi peale häält ja oskas ka väga halbadest asjadest rääkida nii, et keegi ei tahtnud midagi muud kui Põlluaasa jutu peale nõusolevalt noogutada. Bobe ja Zeide ning Põlluaas olid üksteist juba ammu ajast kuidagiviisi tundnud, aga ühiskorteriks muutunud Pargi tänava suurde korterisse juhtusid nad naabriteks vaid õnneliku juhuse läbi.

„On olnud ilusamaid aegu ja ehk tuleb neid ka tulevikus, aga praegu peab leppima sellega, mis jumal on andnud. Aeg on selline,” ütlesid nii Põlluaas kui vanad Grassmannid nagu ühest suust, kui jälle koos laua taga istusid. Võileivad olid ilusasti õhukesed, kohvipiim lillevarre moodi sangakesega hõbekannus kuum

ja väikesed, just parasjagu pruunikaks küpsetatud pannkoogid imekohevad. Võileibadel olid teevorsti viilud kaunistatud imeväikeste marineeritud tippisibula rõngaste ja punase jõhvikaga igal leivakesel ning Bobe sakilise lainetava servaga ja kollaste lilleõitega kristallist suhkrutoosi oli suhkrutükkide tõstmiseks pandud kullatud hõbetangid. Proua Tartland oli need ja väikese koorekannu ära puhastanud ja läikivaks poleerinud. Aga vorsti-leibu sõid vaid Mintsi ja Põlluaas.

Härra Põlluaas tõi kaasa korralikult vajutuse all olnud tuluuued fotod ja vanad rääkisid temaga vanadest aegadest. Piltidel olid Mintsi ning Bobe ja Zeide suure maja tänavapoolsel eesõuel, kus lillepeenrad ümbritsesid aiavärava juurde viivat teed, aga lillepeenraid endid ümbritsesid valgeks lubjatud ümmargustest munakividest äärised. Nende taga kõrgus uhke kahekordse puumaja esikülj, mille keldrikorruse kõrge sokkel veelgi sihvakamaks muutis. Mõned pildid olid tehtud maja taga, kus Karlova pargi poole tõusid muru ja marjapõõsastega terrassid. Zeide oli seal pildistanud Bobet ja tädi Haiat Mintsiga. Terrassid tõusid kõrgele, kuni tuli parki aiast lahutav plankaed. Üleval kõrgel oli ka väike ümara plaaniga puust sambakestega lehtla ja aiaplanguid käisid paarist kohast vaid ühe naelaga põikpuu küljes kinni. Kes teadis, võis lauad veidi kõrvale keerata, ja tee otse parki oligi avatud. Jah, seal murul olid nad kõik istunud ja tädi väike fotoaparaat Zenit oli püüdnud kinni lausa mitu õnnelikku hetke. Mintsi ei mällanud fotode üle arutada, vaid hiilis suure kolme poolega peegli ette ja toetas küünarnukid tualettlaua klaasile. Punased lokid olid veel üsna lühikesed ja neid oli peas vähevõitu, aga ehk tuleb neid tasapisi juurde. Kõike viimast ei pea ühekorruga tahtma, oli tädi Juuli alati Tallinnas mamma juures öelnud, kui Mintsi mõne asjaga rahul ei olnud, ja siis Mintsile eemalt näidanud üht sõrme huulte peal, mis tähendas, et vaikus on parem kui hädaldamine, ja seejärel oli ta mõlema käe sõrmedega näidanud, et suunurgad peavad üles tõusma ja naeratama. Mintsi naeratas ka nüüd peeglisse

ja tabas sealt Bobe muigava näo. Bobe oli teda eemalt laua juurest vaadanud ja Mintsile tundus, et ta kuuleb ka kõiki tema mõtteid.

Järgmisel hommikul vaatas Mintsi üksinda fotokarpi ja kuulas alt tänavalt kostvaid esmaspäeva varahommikusi hääli. Majaridade vahel oli Pargi tänava sõidutee kaetud munakivisillutisega ja hommikuil ärkasid majulised hobusekapjade rütmilise heli peale. Klippadi-klapp, klippadi-klapp, klapp, klipp. Maainimesed tulid vankritega varahommikusel ajal turule. Kõik fotod karbis olid küll sama ilusad ja meenutasid ikka veel seda suvepäeva, kui pilti sai tehtud, aga kogu eelmise päeva fotode tegemise võluvägi oli kuhugi kadunud. Nüüd olid need pildid siin laua peal valmis ja neid võis iga päev karbist võtta ning ettevaatlikult servadest tõstes vaadata. Ja juuksed kasvasid nüüd ka juba täiesti tavaliselt omasoodu nagu kõigil teistelgi inimestel, just nagu oleksid nad seal Mintsi peas iga päev rahulikult kasvanud.